A zsidó írásmagyarázat nyomai az Újszövetségben

Dr. Kormos Erik, lelkész, főiskolai adjunktus, Újszövetségi Tanszékvezető tanár

Hetednapi Adventista Egyház

Adventista Teológiai Főiskola
Alapítva 1948

Róm. 2,1

Ezért nincs mentséged, te ítélkező ember, mert amikor más felett ítélkezel, magadat ítéled el, hiszen magad is ugyanazt cselekszed, miközben ítélkezel!

Róm. 2,28

Mert nem az részesül dicséretben, aki külsőleg zsidó, aki testén külsőleg van körülmetélve…

Róm. 2,29

…hanem az részesül dicséretben - mégpedig nem emberektől, hanem Istentől -, aki belsejében zsidó, aki nem betű szerint, hanem szívében a Lélek által van körülmetélve.

?

Keresztények-e a zsidók?

vs.

Zsidók-e a keresztények?

Modern, konzervatív bibliatudomány jellemzői

- **RÉGEN (1650-1950)**
  - Kereszténység – hellén pogányság
  - Jézus Krisztus inkább hellén etikát tanított ezért állt szemben a korabéli zsidósággal
  - Bibliafordításokban az Ószövetség GÖRÖG fordítása jelentette az alapot, a latin mellett
  - HATOTT AZ ÍRÁSMAGYARÁZATRA
- **MA (1950-től, de főként 1990-től) - PARADIGMAVÁLTÁS**
  - Kereszténység – nem lehet elválasztani a zsidóságtól
  - Jézus és a tanítványok (Pál apostol is) mind zsidók voltak, nem álltak szemben a zsidósággal
  - Bibliafordításokban az Ószövetség HÉBER eredeti(bb) változata jelenti az alapot
  - SZINTÉN hatott az írásmagyarázatra – MÁR MÉRHETŐ A HATÁSA

„A keresztyénség kialakulása a judaizmus vállain áll… A judaizmus nélkül nem lehet az Újszövetséget sem megérteni!”

Lásd: T. Ch. Vriezen: *An Outline of Old Testament Theology*. Charles T. Bradford Company, Newton Centre, Mass. 02159, 1966. 2.

Theodorus Christiaan Vriezen (1899-1981)

„A judaizmus nem a keresztyénség anyja, hanem e két irányzat olyan együttvéve, mint a csípőjüknél összenőtt ikrek.”

Lásd: Daniel Boyarin: *Border Lines: The Portition of Judao-Christianity*. University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2004. 5.

Daniel Boyarin (1946-)

Pál levele a Rómaiakhoz

- A reformációig elhanyagolták
- Reformáció után „egysíkúvá” vált: „hit általi megigazulás”
- A zsidóság és a kereszténység közös kontextusában „új felfedezések”

PÁL LEVELE A RÓMAIAKHOZ

Címzés, üdvözlés

1 [1]Pál, Krisztus Jézus szolgája, elhívott apostol, akit Isten kiválasztott
arra, hogy hirdesse evangéliumát,
[2]amelyet prófétái által a szent iratok-
ban előre megígért, [3]az ő Fiáról, aki
test szerint Dávid utódaitól származ-
ott, [4]a szentség Lelke szerint pedig a
halottak közül való feltámadásával Is-
ten hatalmas Fiának bizonyult: Jézus
Krisztus a mi Urunk, [5]általa kegyelmet
és apostolságot kaptunk arra, hogy az
ő nevéért hitre és engedelmességre
hívjunk fel minden népet, [6]akik közé
tartoztok ti is, Jézus Krisztus elhívottai.
[7]Mindazoknak, akik Rómában vagy-
tok, Isten szeretettjeinek, elhívott szent-
jeinek: Kegyelem nektek és békesség
Istentől, a mi Atyánktól és az Úr Jézus
Krisztustól.

Pál hálaadása és útiterve

[8]Először is hálát adok az én Istenemnek
Jézus Krisztus által mindnyájatokért,
hogy hiteteknek az egész világon híre
van. [9]Mert Isten a tanúm, akit lelkem-
ből szolgálok Fia evangéliumának hir-
detésével, hogy szüntelenül megem-
lékezem rólatok, [10]mindenkor kérve
imádságaimban, hogy Isten akaratá-
ból egyszer már el tudjak menni hoz-
zátok. [11]Mert szeretnélek meglátogatni
titeket, hogy megerősítésetekre vala-
milyen lelki ajándékot adjak át nektek,
[12]azaz hogy együtt nyerjünk vigasz-
talást nálatok egymás hite által, a tie-
tek és az enyém által. [13]Tudjátok meg,
testvéreim: sokszor elhatároztam már,
hogy elmegyek hozzátok, de minded-
dig megakadályoztattam abban, hogy
munkámnak némi gyümölcse lehes-
sen közöttetek, amint a többi nép kö-
zött is. [14]Görögöknek és barbároknak,
bölcseknek és tudatlanoknak egyaránt
adósa vagyok. [15]Azért szívem szerint
kész vagyok az evangéliumot hirdetni
nektek is, akik Rómában vagytok.

A levél tárgya

[16]Mert nem szégyellem az evangéliu-
mot, hiszen Isten hatalma az minden
hívőnek üdvösségére, először a zsidók-
nak, majd pedig a görögöknek. [17]Mert
abban Isten a maga igazságát nyilat-
koztatja ki hitből hitbe, amint meg van
írva: „Az igaz ember pedig hitből fog
élni.”

Isten haragja minden emberen

[18]Isten ugyanis kinyilatkoztatja a ma-
ga haragját a mennyből az igazság útját
álló gonosz emberek minden hitetlen-
sége és gonoszsága ellen, [19]mert ami
megismerhető Istenből, az nyilvánvaló
előttük, mivel Isten nyilvánvalóvá tette
számukra. [20]Láthatatlan valóját, azaz
örök hatalmát és istenségét meglátja
alkotásain az értelem a világ terem-
tésétől fogva. Ezért nincs mentségük,
[21]mert bár Istent ismerték, mégsem
dicsőítették vagy áldották mint Istent,
hanem hiábavalóságokra jutottak gon-
dolkodásukban, és sötétség borult ok-
talan szívükre.
[22]Akik bölcseknek mondják magu-
kat, bolonddá lettek, [23]és a halhatatlan
Isten dicsőségét felcseréltek halandó
emberek, sőt madarak, négylábúak
és csúszómászók képmásával. [24]Ezért
kiszolgáltatta őket Isten szívük vágyai-

1,1 Gal 1,15 • 1,5 ApCsel 9,15 • 1,13 ApCsel
19,21 • 1,16 Mk 8,38; 1Kor 1,18-25 • 1,17 Hab
2,4; Gal 3,11; Zsid 10,38 • 1,20 1Kor 1,21 • 1,21 Ef
4,17-18 • 1,23 5Mózes 4,16-18

1207

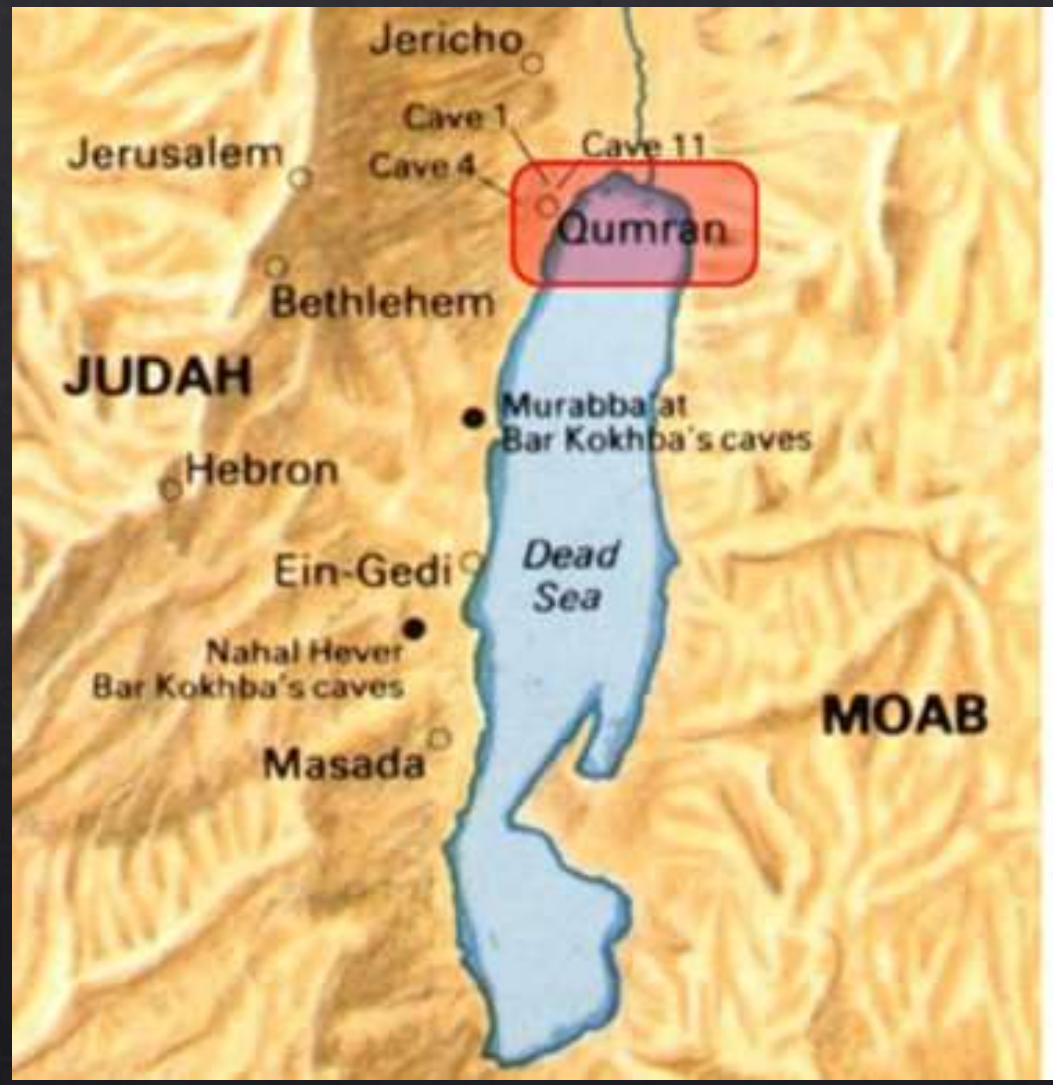
Jericho
Cave 1
Cave 11
Jerusalem
Cave 4
Qumran
Bethlehem
JUDAH
Murabba'at
Bar Kokhba's caves
Hebron
Ein-Gedi
Dead
Sea
Nahal Hever
Bar Kokhba's caves
MOAB
Masada

Jericho
Cave 1
Cave 11
Cave 4
Qumran
Bethlehem
Murabba'at
Bar Kokhba's cave

P.212-R

Qumráni írásmagyarázat

פשר – Peser

(arám szó) *magyarázni, fejtegetni, értelmezni*

Peserek sajátságai

- Aktualizálják az írást – pl. múlt idejű mondatból jelen idejűt csináltak, vagy *jelenből, jövő idejűt*
- Kiemeltek egy-egy részletet az adott ószövetségi könyvből – nem minden esetben használták az egészet - *referenciális idézés*
- Egy-egy rövidebb BIBLIArészlet után következett egy hosszabb magyarázat, vagy értelmezés az aktuális helyzetre – *konkretizálás, vonatkoztatás*

Példa a *Mika Peser*

1Q14 f11:3 fordítás

[כי באה עד יהודה נגע ע]ד שער עמי עד[ירושלם . ··]

כי באה] → íme + qal perfecetum singularis 3 feminum; bement, odamnet…

עד → mindig, folytonosan

יהודה → Júda

נגע → qal perfectum singularis 3. megsértette, bántotta

ע]ד → mindaddig, aközben, mielőtt (?)

שער → (1) kapu, (2) mérleg

עמי → emberek, nemzetek, törzsek

ירושלם . ··] → Jeruzsálem

Fordítás: *„Íme, Júda állandóan bántotta (az Urat) amíg a pogányok bementek Jeruzsálem kapuján.”*

Példa a *Mika Peser*

Mik 1,6a és **b**

Ebben a részletben két nehezebb fordítási variánst is találunk, de mindkét részlet esetében lényegesen könnyebb dolgunk van.

A maszoréta szövegben,

לְעִי הַשָּׂדֶה לְמַטָּעֵי כָרֶם וְהִגַּרְתִּי לַגַּי אֲבָנֶיהָ וִיסֹדֶיהָ אֲגַלֶּה׃ וְשַׁמְּתִי שֹׁמְרוֹן

a két jelzett helyen találkozhatunk fordítási kihívással.

Az első esetben a kihívás a következő: לְעִי A szó jelentése nem teljesen biztos. Előfordulási helyei:

Zsolt 79,1 לְעִיִּים többes számban, ott „romjain”-nak fordítva.

Példa a *Mika Peser*

הלא ירושלם . פשרו [ע]ל מורי הצדק אשר הואה] A bekeretezett rész fontossága miatt ezt a szakaszt érdemes lefordítani:

הלא] → Vajon, nem…? (ה interrogativum és tagadószó)

ירושלם → Jeruzsálem

פשרו → értelmez, magyarázza (?)

[ע]ל → fölötte, ellene, 2. magasság, magas hely.

מורי → Tanító, mester

הצדק → az igazság

אשר → ami

הואה → őbenne

Fordítás:

„Vajon Jeruzsálem az igazság tanítója, ami az Övé?"

Ez a töredék úgy tűnik, hogy éppen Jeruzsálem szerepét kérdőjelezné meg. Ha ez így van, akkor az eddigiek alapján mégis Szamária pozitív szerepére kell gondolnunk.

Ószövetségi idézetek a Róma 2-ben

Róm. 2,6

Mert mindenkinek cselekedetei szerint fog megfizetni:

(Jövő idő használata jelen idő helyett)

Zsolt. 62,13

…nálad van, URam, a szeretet. Te megfizetsz mindenkinek tettei szerint.

Péld. 24,12

Ha azt mondanád, hogy erről nem tudunk, az, aki a szíveket vizsgálja, beléd lát, és aki lelkedet őrzi, ismer; ő megfizet az embernek cselekedete szerint.

Ószövetségi idézetek a Róma 2-ben

Róm. 2,11

Mert Isten nem személyválogató.

(Referenciális hivatkozás)

5Móz. 10,17

Mert Istenetek, az ÚR, istenek Istene és uraknak Ura. Ő a nagy, erős és félelmes Isten, aki nem személyválogató, és akit nem lehet megvesztegetni.

2Krón. 19,7

Most azért rettegjetek az ÚRtól, és vigyázzatok, hogy mit tesztek, mert Istenünk, az ÚR nem tűri a hamisságot, a személyválogatást és a vesztegetés elfogadását!

Ószövetségi idézetek a Róma 2-ben

Róm. 2,24

Bizony „miattatok káromolják az Isten nevét a pogányok között”, úgy amint meg van írva.

(Szabad idézési technika)

MS - Ézs. 52,5b

…Ujjonganak, akik uralkodnak rajta - így szól az ÚR -, és gyalázzák nevemet szüntelen, mindennap.

MS - Ez. 36,20

De amikor a népek közé jutottak, amerre csak jártak, gyalázatossá tették szent nevemet, mert ezt mondták róluk:…

Ószövetségi idézetek a Róma 2-ben

Róm. 2,28

Mert nem az részesül dicséretben, aki külsőleg zsidó, aki testén külsőleg van körülmetélve,

Róm. 2,29

hanem az részesül dicséretben - mégpedig nem emberektől, hanem Istentől -, aki belsejében zsidó, aki nem betű szerint, hanem szívében a Lélek által van körülmetélve.

(Aktualizálás az adott helyzetre)

5Móz. 30,6

Szívedet és utódaid szívét körülmetéli Istened, az ÚR, szeretni fogod Istenedet, az URat teljes szívedből és teljes lelkedből, és élni fogsz.

Jer. 4,4

Az ÚRért metélkedjetek körül, szívetek előbőrét távolítsátok el, Júda férfiai és Jeruzsálem lakói!

Róma 2

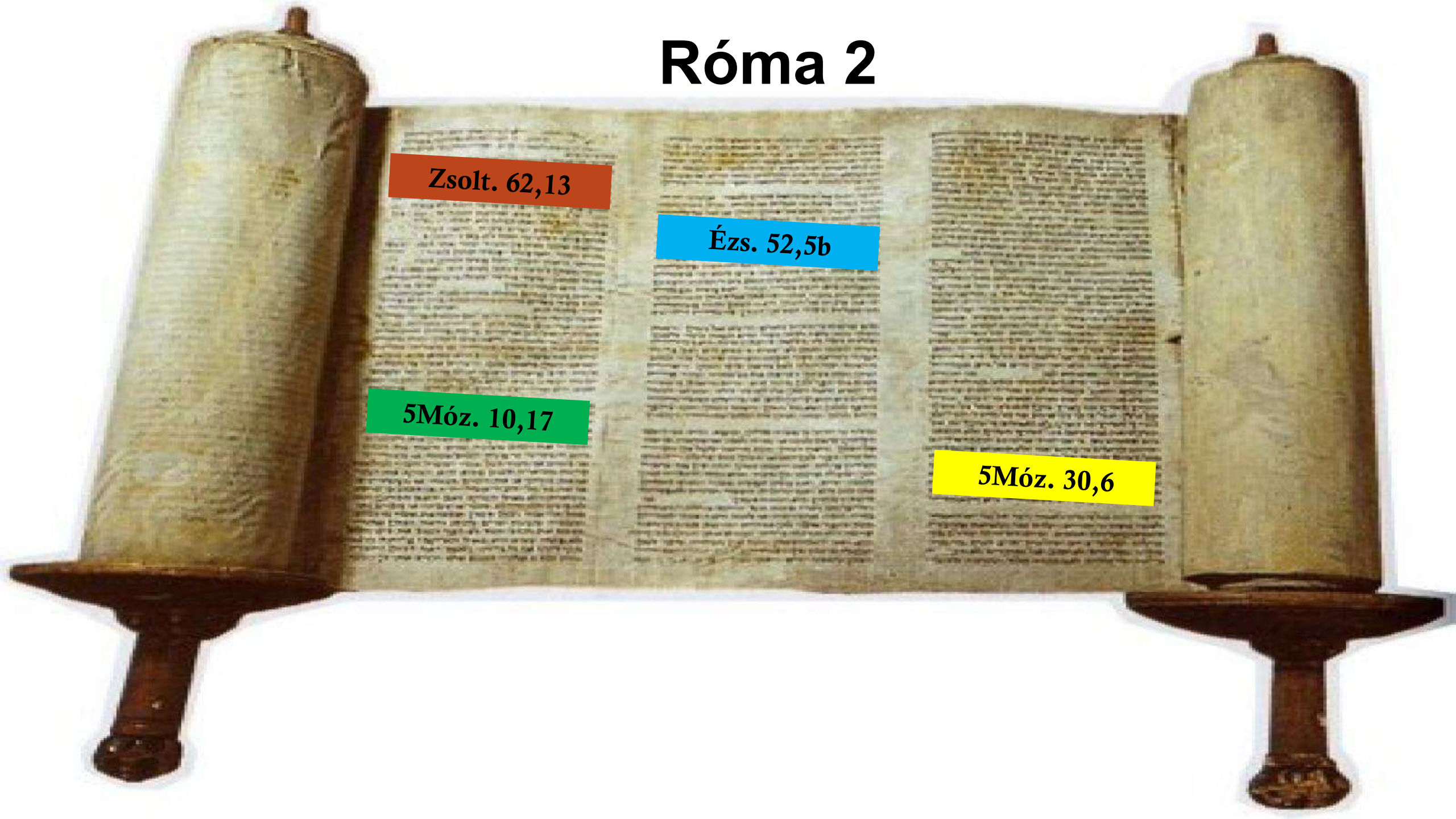

A Római levél PESER szerű értelmezésének tanulságai

- Több, mint a *„hit általi megigazulás”* reformátori perspektívája
- A ROSSZAT elítéli mindkét oldalon (zsidó és hellén /pogány/)
- A JÓT kiemeli mindkét oldalon
- NEM elválasztja a zsidóságot a korai kereszténységtől, hanem HIDAT ÉPÍT a kettő közé!